

EEN HELDENSTRIJD

of

DE KAPITEIN DER BOSCHGEUZEN

TWEEDE DEEL

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK

De Laatste Dagen

Bergen viel. Immers het lot dezer belangrijke veste werd in den bloednacht van den 24sten Augustus te Parijs beslist.

Den 19en September werd het verdrag der overgave onderteevend. Graaf Lodewijk (1) mocht met zijn krijgsvolk de stad verlaten, en ook de burgers, die aan den strijd hadden deelgenomen of den Hervormden godsdienst beleden, konden gaan waarheen ze wilden.

Bevend van koorts, gehuld in een wijden slaaprok, reed graaf Lodewijk Bergen uit, en de Spaansche troepen bewezen hem eerbied. Alva nam den 25sten bezit van de stad.

In het vredesverdrag was ook bepaald, dat de burgers, die in de stad bleven, geen minsten last zouden lijden. Helaas! weer bleek het wat Spaansche beloften beteekenden. Noircarmes, hoogbaljuw van Henegouwen, verscheen — de wreede Noircarmes, de beul van 't arme Valenciennes, dat in 1565 geweigerd had een Spaansch garnizoen in te nemen en daarom zoo gruwelijk gekastijd werd, want honderden burgers stierven op 't schavot, aan de galg of in 't vuur!

Noircarmes wilde ook wel de beul van Bergen zijn, spottend met een verdrag, dat onder eede gesloten was. Een commissie van beroerten, navolging van den Beroerteraad, hield zitting in de ongelukkige veste. Tien tot twintig personen werden soms op één enkelen dag terecht gesteld. Wie niets wil bekennen, legt ze op de pijnbank, schreef het monster aan de commissie, « doch maakt spoed met de oproeringen. » Och, men zocht redenen tot straf. François de Glarges heer van Eslesmes, was een getrouw Katholiek, doch had tweemaal uit louter nieuwsgierigheid een hagepreek bijgewoond... dus hij was schuldig, want de edelman was rijk en de koning zou erven.

Blaize Bouzel werd gehangen, om — o! gruwel — op een Vrijdag vleeschsoep gegeten te hebben!

Een arme werkmán werd beschuldigd van bespottung der H. Sacramenten, en verloor zijn tong, eer de beul hem het hoofd afhieuw. Maar genoeg... Noircarmes heerschte...

(1) Broeder van Willem van Oranje (den Zwijger).

Spanje vierde feest... en 't bloed onzer vaderen stroomde... en de koning erfde de verbeurd verklaarde goederen. Ja, tot in Augustus 1573, dus bijna een jaar lang, zetten Filips' dienaren hun bloedig werk voort, en toen Alva's opvolger, de zachtere Requesens, Bergens gevangenis liet openen, vond hij er nog vijf en zeventig burgers, die hun doodvonnis verbeidden!

Bergen is weer aan den Spanjool!

Hevige ontroering verwekte deze tijding ook te Oudenaarde! Zeker, men had ze verwacht, en toch trof de mare, wat zou nu het lot van Oudenaarde zijn?

— We kunnen strijden tot we vallen, zei Blommaert tot Olivier, den schilder, en 't zou me nog zoet zijn mijn bloed te offeren voor en op mijn geboortegrond.

— En wat nut zal uw dood hebben? vroeg de Bergenaar. Is onze strijd verloren, omdat Bergen zich overgaf? Vragen Zeeland en Holland geen kloeke strijders? Als we Oudenaarde niet kunnen behouden, zullen we de benden in 't Noorden versterken. De kansen keeren wellicht, en de Geus kan Oudenaarde voor de tweede maal nemen. Of is deze stede geheel uw vaderland... en zijn Zeeuwen en Hollanders onze broederen niet?

Olivier sprak overtuigend en Blommaert luisterde.

— Welnu, wij kunnen heengaan, zei de Geuzenhoofdman, maar willen niet, alvorens te pogen deze veste voor den prins te bewaren.

Helaas! ook Oudenaarde's vonnis was geveld.

De burgerij toonde zich oproerig. Was het niet beter de vriend van Spanje te zijn... de vriend van den overwinnaar?

Neen, de Vlamingen der steden hadden nog niet genoeg geleden, om den dood boven de vrijheid te verkiezen. Later zouden ze anders denken en anders handelen!

Nu moest Blommaert oproeren bedwingen, samenzweerders kerkeren. En de gevangen magistraten bleven halsstarrig weigeren de partij der vrijheid te kiezen; zij kusten liever de roede die hen geeselde.

En toen kwam de tijding, dat Dendermonde overgegaan was, en eindelijk, dat Alva 't rijke Mechelen had uitgekozen, om zijn huurlingen de achterstallige soldij te betalen...

Oudenaarde was ook rijk. En stouter traden de burgers op.

Zoo de Spanjaard voor de muren verscheen, zou Blommaert niet alleen den vijand van buiten, maar ook dien van binnen moeten bestrijden.

Neen, de stad kon niet behouden blijven...

En toch weifelde Blommaert heen te gaan!

Zijn Boschgeuzen bleven hem getrouw, wachtten op zijn bevelen. Zij, de mannen uit het woud, die meer hadden verduurd dan de burgers, zij waren gereed hun bloed te offeren... zij durfden den Spanjool trotseeren.

— Nog was het tijd, om veilig Zeeland te bereiken en Kasper Wybo en Olivier drongen bij Blommaert aan, toch niet nutteloos levens te offeren, als er in 't Noorden, waar de strijd nu in alle hevigheid woeden zou, zooveel kloeke Geuzen noodig waren.

Blommaert kon niet besluiten heen te gaan... en zijn mannen hielden hun woord, wilden hun aanvoerder gehoorzamen!

3 Oktober!

De Spanjaarden plunderden Mechelen, niet alleen magazijnen en winkels, maar ook kerken en kloosters, en doller dan de beeldstormers schonden ze altaren, gewijde vaten en schilderijen en allerlei versiersels. De Beeldstormers hadden geen bloed vergoten, maar Alva's woestelingen sleepten de bedden onder de zieken weg, om naar verborgen geld te zoeken, doodden mannen en vrouwen in hun huizen, ja, zij de huurlingen van den Christelijken Vorst... zij schoffeerden in de kerken en op de kerkhoven de echtgenooten, dochters of zusters der Mechelsche burgers!

Spanje betaalde zijn krijgslieden. Men wist het te Oudenaarde... en driester traden de burgers op, maar Blommaert aarzelde nog om de stad te verlaten. En ook de derde Oktober ging voorbij.

Nog was de zonne niet op, toen de roede krijgsman de zaal binnenstormde, waar Jacob Blommaert, Kasper Wybo, Olivier, Antonius Van den Rijne, een burger, die ook nu der Geuzen vriend bleef, den ganschen nacht beraadslaagd hadden over den toestand.

— De Spanjaarden komen... Heden ochtend om vijf ure verlaten ze Gent! riep de boodschapper.

Allen sprongen op.

— Nog is het tijd om te vluchten hernam de onbekende krijgsman.

— We moeten gaan, zei Wybo, die zijn kalmte bewaarde. Maar nog bedaarder stond Blommaert daar.

— Vrienden, zei hij, willen we blijven en den Spanjool toonen, dat de Boschgeus hem niet vreest? Is het de dood, die nadert... o! gelukkig zal ik sterven waar zoovele broederen en zusteren ons voorgegaan zijn!

— Jacob, sprak Kasper ernstig, moogt gij uw Geuzen offeren aan uw wanhoop? Meent ge dat ik, dat al uw daperen den Spanjool vreezen? Laten wij geen vrouw en kinderen achter in 't bosch?

Zoo ieder handelt als gij voorstelt, zoo ieder zijn leven wegwerpt, dan zegeviert Spanje...

— Op een ontvolkt land!

— Neen op onze vrouwen en kinderen... Jacob, broederen in 't Noorden wachten op hulpe, laten wij onzen strijd ook ginder overbrengen, en binnen een jaar, of twee jaar, of vijf jaar... keeren we hier terug en bevrijden Vlaanderen van 't vreemde juk! Wij vluchten niet om werkeloos te blijven, maar om te worstelen. En Jacob, gij weet het, zoo gij hier toeft, dan toeven ook de meeste Geuzen. Durft gij hun bloed op u te nemen? Durft gij hen onttrekken aan het leger der Nederlanders? O! wees toch redelijk!

— Hier in deze stede bezweek Agnes, kreet Blommaert! Agnes... mijn dierbare Agnes... mijn geliefde! Moet ik weer heen... weg, ver weg van uw graf! Mijn harte roept om u... schreit om u... en de dood kan ons vereenigen! Heden nog... binnen enkele uren zijn wij samen in dat beter land, waar geen wonden schrijnen, geen tranen geschreid worden... en ik moet den dood ontvluchten en verder slepen dien zwaren last... nog langer rouwen om u!

Blommaert stond daar gebogen onder de smarte.

De dood wenkte hem... en hij wenkte den dood.

Kasper Wybo naderde zijn vriend en legde hem de hand op den schouder.

— Jacob, zei hij met hoogen ernst, Jacob, deze ure is

gewichtig... Uw gevoel spreekt, Gij ziet Agnes, uw dierbare gade... Zegt zij niets tot u? Wijst zij niet naar vrouwen en kinderen, die verschrikt, angstig klagend in spelonken verborgen zijn? Herinnert ze u niet aan uw plicht... aan uw eed, Jacob... den eed dien wij samen zwoeren op dien zoelen zomeravond, zes jaren geleden. Jacob, ik kan naar 't woud vluchten, naar vrouw en kinderen... en mijn harte dringt er me toe... maar ik mag niet, ik denk aan mijn eed, welken de Almachtige God heeft gehoord. Mijn leven behoort aan mijn volk.

Onze broederen in 't Noorden hebben helpers noodig en als we samen strijden, neen, dan is de Spanjool nog geen overwinnaar. Gij laat u door uw gevoel leiden... Wat onderscheidt u dan van Mathys Deschepper?

Blommaert was ontroerd.

— We gaan, we gaan! riep hij driftig uit. Vergeef mij mijn zwakheid. Ik zal aan de Geuzen gebieden te vluchten en zich in Zeeland te verzamelen. Ja... ik was zwak... maar weer zie ik duidelijk den weg, dien ik te volgen heb... Naar Zeeland! Maar ik zal 't laatst de stad verlaten...

— En ik ga met u, zei Wybo.

— Ik ook, sprak Van den Rijn.

Olivier, de schilder, nam 't zelfde besluit. De roode krijgsman scheen te twijfelen.

— En gij? vroeg Blommaert hem.

— Misschien moest ik anders handelen... maar ik kan niet... neen ik kan niet... ik kan u niet verlaten, Jacob, riep de geheimzinnige jongeling ontroerd.

De Geuzenhoofdman ontstelde weer van dien toon... maar hij moest heen, hij moest zijn volk waarschuwen en verliet met zijn vrienden het kasteel.

— Ik ben blijde, dat Lysbeth in 't woud is, murmelde hij. Maar waar mag Veerle zijn?

— Veerle is buiten de stad, zei de roode krijgsman... en weer was er iets vreemds in zijn stem.

Spoedig heerschte er een drukke beweging in de straten. De Spanjaarden komen! was de noodkreet die de burgers en soldaten wekte. De eersten beefden van schrik, sommigen van hen vluchtten zelfs, om elders 't vonnis van Oudenaarde af te wachten, maar de meesten bleven, vertrouwend op hun

getrouwheid aan den koning. De Geuzen beefden niet, als onverschillig hoorden ze 't nieuws; 't is waar, enkelen trokken snel naar het woud, om er 't leven van den banneling te hervatten, maar Blommaerts meeste mannen verbeidden kalm de bevelen van hun aanvoerder.

Blommaert liet de alarmklok luiden en verzamelde zijn getrouwen op de Markt. Nogmaals stond Oranje's afgezant op de puie van het schoon Vlaamsch stadhuis... waar weldra weder tyrannen zetelen en onschuldigen ter dood verwijzen zouden. Nog hing op den toren de vrijheidsvlag, maar de burgerij had de Spaansche vaandels verkozen...

Blommaert vroeg en verkreeg stilte enforsch klonk zijn stem over 't plein, het forum van 't eens zoo bloeiende, nijverige Oudenaarde.

— Mannen, zoo sprak de aanvoerder, gij hebt het gehoord, dat de Spanjaarden komen.

Wij zouden hen kunnen afwachten met het wapen in de vuist en als dapperen sterven. Geen uwer zou verbleeken van schrik, zou sidderen in 't aangezicht van den dood!

Maar, mannen, wat zou het baten? Ik heb u reeds gezegd, dat alle Nederlandsche gewesten denzelfden strijd voeren als wij! Vlamingen, Brabanders, Zeeuwen, Hollanders, allen zijn broederen, en allen staan tegenover denzelfden vijand. Wij moeten elkander steunen. Mannen, in 't Noorden zijn burgers, die niet als deze van Oudenaarde, zich voor hunne beulen vernederen, maar ook in tegenspoed Oranje getrouw blijven! Wij willen met hen zij aan zij staan en de vrijheid bevechten. Ook ginds kunnen we vallen, als er geen andere uitweg is, maar misschien behalen wij de zege en dan zullen de broederen uit 't Noorden ook ons vergezellen als we Vlaanderen van 't vreemde juk willen verlossen. Mannen, ons leven is van te groote waarde, om het nutteloos te verliezen! Op, naar Zeeland! Trekt er nu in groepjes heen, langs verschillende wegen, en te Sluis, aan de grens van Zeeland, vinden we elkander terug, even moedig en even vastberaden als nu. Velen van u laten vrouw en kinderen achter, maar 't is voor hen dat gij strijdt, 't is voor ons arm, verdrukt volk. Mannen, op naar Zeeland!

— Op naar Zeeland! Heil kapitein Blommaert! dreunde het over de Markt.

— Gaat dan, getrouwe Geuzen, en dat God u geleide. Tot wederziens aan de grens van Zeeland!

En ze vertrokken, de Geuzen, door Spanje's druk tot wanhoop gedreven, en daarom vastbesloten te overwinnen of te sterven, en geen genade af te smeeken.

Blommaert bleef nog eenige stonden op de puie staan. Zijn oog rustte op zijn woning, en een traan biggelde langs zijn wang.

— Kapitein, het is tijd, zei iemand eerbiedig.

De roode krijgsman waarschuwde hem.

— Ja, het is tijd, antwoordde Blommaert met een zucht. Laat ons gaan! Maar wat zullen we met de gevangenen doen? Magistraten en priesters zijn nog op 't kasteel... Och! dat zij hun redders daar afwachten... eens zal voor hen de dag van wroeging komen!

— Wij moeten onmiddellijk vertrekken, de afstand tusschen Gent en Oudenaarde is klein, hernam de krijgsman, die thans zeer bleek zag, en ten prooi scheen aan een inwendigen strijd.

Maar nog staarde de kapitein naar zijn oude woning...

Waar was de tijd, toen de werkplaats weergalmde van 't gerucht zijner tapijtwevers, dat vreemde kooplieden hem bezochten...

Weg... alles weg... en de weverij... en 't huiselijk geluk... en Pauwelken... en Agnes! Agnes!

Zou hij nog eene wijle haar graf kunnen bezoeken, nog eens de knie prenten in de aarde, hem heilig, al was ze door geen van Rome's dienaren gewijd, maar door Geuzenhanden over zijn vrouwe gespreid; nog een madeliefje plukken, dat als een sterretje tusschen 't gras schitterde...

— 't Is tijd, hernam nogmaals de roode krijgsman...

— Ja, wij gaan... we moeten...

« Agnes », prevelde de Geuzenaanvoerder, en hij verliet de puie.

— Weet ge zeker, dat Veerle Deschepper buiten de stede is.

De roode krijgsman sloeg de oogen neer en antwoordde bevestigend.

— Maar weet gij 't zeker? hernam Blommaert ongerust.

— Ik zweer u, dat Veerle veilig is, hernam de soldaat met kracht.

— Goed! Arm meisje...

De roode krijgsman blikte zijn overste vreemd aan, maar zei dan gejaagd:

— 't Zal weldra te laat zijn, kapitein...

De Geuzen zijn heen en de burgers...

— Ja, ik weet het, sommigen hunner zouden laf genoeg zijn hun stadgenoot den Spanjool over te leveren! Wij gaan...

Nog een laatsten, innigen blik sloeg Blommaert op het huis... haastig veegde hij een traan weg en volgde dan snel zijn vriend...

— Nu is alles voorbij... ik ben weer de strijder... niets meer, mompelde hij...

Eenige stonden later was... 't Oranje, blanje, bleu van den toren gehaald en 't raadhuis stond weer open voor inkquisiteur en beul...

De Geuzen waren nu heen...

— Daar zijn ze! klonk het door de stad, en een schrik, koud als de dood, greep de burgers aan. « Daar zijn de Spanjaarden! » riepen ze tot elkander, en al wilden ze elkander gerust stellen, toch trilde er angst in hun stem.

Maar 't waren nog de Spanjaarden niet, die huilend en tierend de stad binnenstormden.

't Was de bende van Matthijs Deschepper!

— Ze zijn weg, die van zachtheid en vergeving prevelen! schreeuwde de dolle aanvoerder. Naar 't kasteel, mannen... wij willen nu ook beulen zijn... ze hebben van ons wilde beesten gemaakt, we zullen nu toonen, dat we verscheuren kunnen! Wraake... we leven slechts om te wreken.

Veerle's vader zag er schrikwekkend uit met zijn gelaat, dat van wraaklust gloeide, zijn fonkelende oogen, zijn lange, ongekamde haren, zijn verwarden baard. Neen er was niets menschelijks in dien razende... en toch was hij eens een braaf, tevreden huisvader geweest, die slechts den vrede beminde!

De bende snelde 't kasteel binnen... Deschepper wees den weg.

— Toen ik hier gevangen was... ik, de Geus, door Geuzen gekerkerd... heb ik onderzocht waar de gevangenen zaten! riep hij bijna juichend. Komt, mannen... straks is de

paap weer meester, maar nu zijn wij 't nog! Hier zitten ze... de vrienden van Titelmans...

De grendels werden weggeschoven en in dezelfde kamer bevonden zich geestelijken, die in spanning hun lot verbeidden. Waren de Geuzen weg, en kwamen nu de bevrijders? Maar neen, wraakkreten galmden door de gangen van 't slot... en Geuzen verdrongen zich thans voor de deur.

— Een voor één! huilde Deschepper. Onze broederen en zusteren werden ook na elkander gemarteld. Dan leden de laatsten 't meest.

De dolle man greep den pastor van St. Walburga vast en sleurde hem naar 't waschhuis, dat op de Schelde uitgaf.

— Ik ben te zwak geweest... ik had moeten spreken en ik zweeg, mompelde de priester. Heer, Uw wil geschiede en in Uw handen beveel ik mijn geest.

Matthijs bond hem de armen en beenen, en brullend als een wild dier, wierp hij den ongelukkige in den stroom.

Nog vijf geestelijken ondergingen 't zelfde lot...

— Nu de heeren der stad... zij die ons moesten beschermen, maar met den vijand huilden! kreet Mathijs. Wij zullen niet, als Blommaert met hen redetwisten.

De magistraten bevonden zich in een andere kamer.

Een hunner bood Deschepper geld aan, maar de Geus slingerde het hem in 't gelaat en riep:

— Ik wil uw vervloekt goud niet, maar uw bloed... Vooruit, mannen, ontkleedt al die schelmen... Spoedt u, de tijd dringt!

De magistraten van Oudenaarde spraken eerst als meesters en dreigden met de straffen der regeering, maar Deschepper riep spottend:

— De Spanjolen mogen ons opzoeken in het woud... laat ze maar komen, de vervloekte huurlingen... de dood wacht hun daar!

De gevangenen begonnen dan om genade te smeeken en boden geld voor hun leven, maar Mathijs viel hen ruw in de rede, tierend: Bloed... 't bloed onzer martelaren komt over uw hoofd... oog om oog en tand om tand!

— De Spanjaarden! donderde het eensklaps door 't kasteel. Vlucht of 't is te laat!

— Deschepper vloekte.

— Vlucht, vlucht! klonk het weer.

Schepen Pieter Van der Beken wilde zich losworstelen... immers nog één stonde en de bevrijders waren daar, maar Matthijs stootte hem zijn mes drie-, viermaal in 't lijf, zoodat de ongelukkige bloedend van de trappen rolde.

De razende bende snelde weg, zonder zich den tijd te gunnen de overige gevangenen te doodden.

— Naar 't woud! schreeuwde de aanvoerder.

Wij willen nog niet sterven... de wrake is niet voldaan... het vuur in mijn binnenste laait nog... Naar 't woud, mannen!

Toch was het een loos alarm geweest, want de Spanjaarden rukten nog de stad niet binnen, maar een burger had door die list het leven der magistraten gered.

Alle Geuzen waren niet heen.

Pieter De Wilde, de behanger, die Descheppers dochter beminde, liep zoekend door het kasteel.

— Veerle moet hier wezen, mompelde hij. Ik heb haar 't kasteel niet zien verlaten, schoon ik als een hond voor de poort lag. Hier heeft ze Lysbeth Lodens verzorgd... waar is ze nu? En hij klopte op alle deuren, roepend haar zoeten naam, hij snuffelde in de kelders, zocht tot in de meest verborgen hoeken.

De burgers, die de magistraten kwamen verlossen, zagen den Geus en teneinde aan Spanje hun getrouwheid te toonen, namen ze den jonkman, den vroolijken zanger der Geuzeliedekes, gevangen en sloten hem in den kerker op! Andere stadgenooten, die men van medeplichtigheid verdacht werden gegrepen... en zoo gaven Vlamingen aan de vreemdelingen het voorbeeld van tyrannie.

Maar ze wilden Spanje's vergiffenis koopen...

Op het Galgenveld vond men een vrouw die waanzinnig in de aarde wroette.

't Was Geertje...

— De dood van haar echtgenoot heeft haar verstand gekrenkt, zei een burger.

Maar Geertje sprong woedend op...

— Mijn echtgenoot, huilde ze, spreekt gij over Bert... over dat beest! Hier onder ligt de man, dien ik beminde... Ravels... heere Ravels... die fraaie, hupsche jonkman... en ik

heb hem vergiftigd... 's nachts komt hij mij nog bezoeken... en hij verschrikt mij, met zijn strak gelaat en starren blik... ik ben zijn moordenaar!

— Laten wij die vrouw gevangen zetten, ze is een heks, zei een der aanwezigen

— Ze is zinneloos, antwoordde een ander. Maar Geertje vluchtte weg en haar woest gegil klonk nog akelig over het gruwelijk plein.

De Spanjaarden nog onkundig van der Geuzen vlucht, bevonden zich tusschen Gent en Oudenaarde.

Johannes de Croy, graaf van Reux, lag met zijn volk te Gavere; de Heer van Rassegem, gouverneur van Rijssel, bezette met zijn troepen het dorp Huysse, en de Spaansche Carabiniers, hielden zich te Eename op, dus schier onder de muren der bedreigde stad.

Zou Oudenaarde Mechelens lot deelen?

De burgers hadden Blommaert kunnen steunen, en nevens de Boschgeuzen op de wallen den vijand afwachten. Zō zou men te Haarlem te Alkmaar, te Leiden en in nog menige andere veste doen.

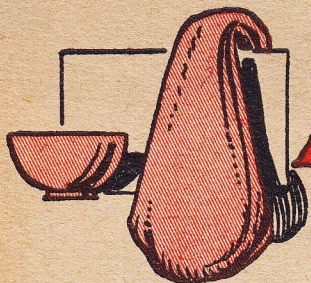
Maar die van Oudenaarde hadden Oranje's afgezant niet geholpen, ze smeekten liever om genade...

Nu gingen de Vlamingen van Oudenaarde naar de Spaansche krijgsoversten om zich te vernederen. Voor een som werd de plundering afgekocht...

Maar weder heerschte de slavernij in de eens zoo machtige stede der tapijtwevers, en bloedige lijsten zouden opgesteld worden, want ook hier keerde de gevluchte beul terug om zijn gruwelijk werk te hervatten.

EEN

HELDEN



STRIJD

*of de kapitein
der boschgeuzen*

door A. HANS

EEN

HELDENSTRIJD

OF

De Kapitein der Boschgeuzen

door

A. HANS



EVANGELISATIE DRUKKERIJ

Groendreef, 67, Brussel

1926